

5. Котенок Г.М. Діагностика фінансового стану підприємства / Г.М. Котенок // Коммунальное хозяйство городов. – 2008. – Вип. 85. – С. 239–247.

6. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства / О.Є. Найденко // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2005. – №2 (84). – С. 162–170.

7. Ніколенко С.С. Діагностика в антикризовому управлінні / С.С. Ніколенко, В.П. Губачов, Т.П. Гудзь // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – Вип. 201. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2005. – Т.4. – С. 882–889.

8. Сметанюк О.А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління: автореф. дис... канд. екон. наук / 08.06.01. / О.А. Сметанюк – Хмельницький: ХНУ, 2006. – 20 с.

9. Черниш С. Економічна діагностика підприємств [Електрон. ресурс] / С. Черниш // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_3/111.pdf.

10. Чопко Н. Діагностика стану фінансового забезпечення розвитку підприємства / Н. Чопко // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 503–506.

О.О. СИДОРЕНКО,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, Чернігівський державний технологічний університет

Облік курсових різниць, пов'язаних із формуванням технічних резервів страховиків України

У статті розглянуто методичні засади обліку курсових різниць, пов'язаних із формуванням технічних резервів. Розроблено методику розрахунку технічних резервів, сформованих в іноземній валюті, та порядок визначення курсових різниць за цими резервами. Виділено проблемні аспекти в їх розрахунку та обліку, запропоновано шляхи їхнього вирішення.

Ключові слова: технічні резерви, страховик, курсова різниця, облік.

В статье рассмотрены методические основы учета курсовых разниц, связанных с формированием технических резервов. Разработана методика расчета технических резервов, сформированных в иностранной валюте, и порядок определения курсовых разниц по этим резервам. Определены проблемные моменты в их расчете и учете, предложены пути их решения.

Ключевые слова: технические резервы, страховщик, курсовая разница, учет.

The article deals with methodological principles of accounting of exchange rate differences associated with creation of technical reserves. The calculation method of technical reserves formed in foreign currency and the procedure for determining of their exchange differences were developed. The problematic aspects of their calculation and accounting were highlighted, the solution of the problem aspects is proposed.

Keywords: technical reserves, insurer, exchange rate difference, accounting.

Постановка проблеми. Формування технічних резервів має важливе значення не тільки на розмір зарезервованих коштів, необхідних для виконання в майбутньому взятих на

себе страховиком зобов'язань, а й на достовірність визначення фінансового результату та зобов'язань страховика у фінансовій звітності. Крім того, згідно з Податковим кодексом України результат зміни технічних резервів та суми курсових різниць, пов'язаних із формуванням технічних резервів в іноземній валюті, відносяться до доходів (витрат), які враховуються при визначенні бази оподаткування податком на прибуток. Отже, процес формування технічних резервів в іноземній валюті та визначення розміру курсових різниць, пов'язаних з їхнім формуванням є одним з ключових питань в обліку страховиків та потребує всебічного дослідження з метою вирішення існуючих проблем.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженнями щодо обліку формування технічних резервів у страхових компаніях України займаються такі вчені, як Д.Г. Буханець, В. Вареня, О.О. Гаманкова, Т.О. Гарматій, О.О. Гончаренко, О.В. Заремба, О.М. Кисельова, В.С. Лень, Є.В. Мних, В.С. Приходько [4–14], та інші, в працях яких вивчається переважно порядок обліку формування технічних резервів, сформованих у національній валюті. Проте мало вивченими залишаються питання обліку формування технічних резервів в іноземній валюті та відображення пов'язаних з цим курсових різниць на рахунках обліку.

Порядок розрахунку технічних резервів в іноземній валюті має враховувати зміни курсових різниць на цю валюту. Водночас нормативно затверджені методичні засади формування технічних резервів є однаковими як для технічних резервів, сформованих у національній, так і в іноземній валюті, і не враховують зміни курсових різниць. Отже, вирішення цієї проблеми передбачає розроблення методичних засад формування технічних резервів в іноземній валюті та розроблення методики обліку курсових різниць, пов'язаних з їхнім форму-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ванням, що свідчить про актуальність здійсненого нами дослідження з теоретичної та практичної точки зору.

Мета статті полягає у виявленні проблемних питань обліку формування технічних резервів в іноземній валюті та курсових різниць, пов'язаних з їхнім створенням, страховими компаніями України і розробка пропозиції щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Згідно із Законом України «Про страхування» страхові компанії України зобов'язані утворювати страхові резерви «у тих валютах, в яких несуть відповідальність за своїми страховими зобов'язаннями» [1], при цьому вони мають бути достатніми «для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань» [1].

Страхові компанії, які надають послуги страхування інші, ніж страхування життя, можуть формувати технічні резерви, склад яких наведено на рисунку.

Усі з наведених вище видів технічних резервів можуть бути сформовані в іноземній валюті, що відповідно потребує розроблення методики їхнього формування з урахуванням зміни курсу валют на відповідну іноземну грошову одиницю з урахуванням вже існуючих методичних засад розрахунку технічних резервів, сформованих у національній валюті, які встановлені Правилами формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затвердженими розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.2004 №3104 та іншими документами.

Одним з обов'язкових технічних резервів є резерв незароблених премій.

Резерв незароблених премій (unearned premium reserve) включає частки від сум надходжень страхових платежів (страхових внесків, страхових премій), що відповідають страховим ризикам, які не минули на звітну дату [2]. Резерв незароблених премій може бути розрахований одним з трьох методів: «плаваючих кварталів»; 1/24 «паушальним»

методом та методом 1/365 pro rata temporis, які базуються на припущенні, що рівень зобов'язань страховика зменшується прямо пропорційно зменшенню строку, який залишився до кінця дії договору.

Методика розрахунку резерву незароблених премій, сформованого у національній валюті, визначена [2], проте для розрахунку цього резерву, сформованого в іноземній валюті, вона потребує доопрацювання. Так, такий розрахунок можна проводити за розробленими нами формулами 1–3.

У разі розрахунку резерву незароблених премій (РНП), сформованого в іноземній валюті, за методом «плаваючих кварталів» слід скористатися формулою 1.

$$РНП = \sum_{i=1}^n (0,25 \cdot П1i + 0,5 \cdot П2i + 0,75 \cdot П3i) \cdot 0,8 \cdot Кzi, \quad (1)$$

де $П1i$ – сума надходжень страхових платежів за перші три місяці (в першому кварталі) розрахункового періоду виражена у i -й іноземній валюті;

$П2i$ – сума надходжень страхових платежів за наступні три місяці (в другому кварталі) розрахункового періоду виражена у i -й іноземній валюті;

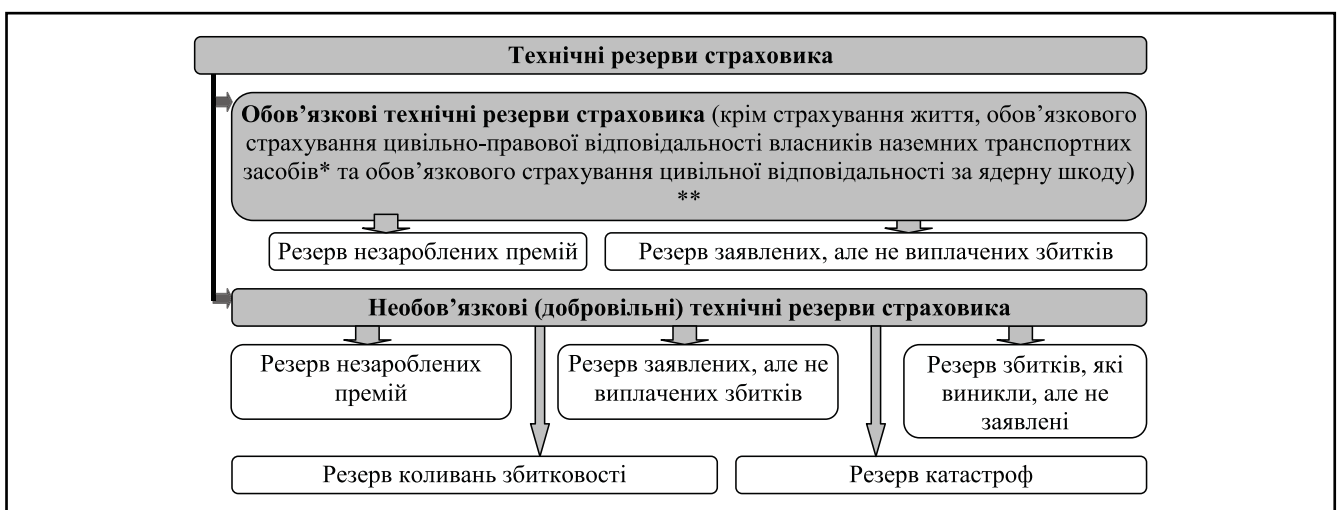
$П3i$ – сума надходжень страхових платежів за останні три місяці (в третьому кварталі) розрахункового періоду виражена у i -й іноземній валюті;

$0,8$ – мінімальний коефіцієнт, встановлений статтею 31 Закону України «Про страхування» (встановлюється страховиком самостійно в межах $0,8-1,0$);

$Кzi$ – курс i -ї іноземної валюти на звітну дату розрахунку (кінець звітного періоду);

i – відповідний вид валюти (долари, рублі, євро тощо).

Для розрахунку резерву незароблених премій, сформованого в іноземній валюті, за методом 1/365 pro rata temporis слід скористатися формулою 2, в якій величина резерву незароблених премій буде визначатися як сумарна величина незароблених страхових премій за кожним договором.

Види технічних резервів страховиків

* Для страховиків, які надають послуги з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, крім зазначених, також формують резерв збитків, які виникли, але не заявлені та резерв коливань збитковості [2].

** Для страховиків, які надають послуги з обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду, крім зазначених, формують резерв катастроф [3].

Джерело: складено автором

$$PHП = \sum_{i=1}^k HЗП_i = \sum_{i=1}^k \left(\frac{П_{ij}(m_i - n_i)}{m_i} \cdot 0,8 \cdot Kзij \right), \quad (2)$$

де $HЗП_i$ – незароблена страхова премія на звітну дату за i -м договором страхування;

$П_{ij}$ – частка надходжень суми страхового платежу за i -м договором страхування, виражена в іноземній валюті;

m_i – строк дії i -го договору страхування;

n_i – число днів, що минули з моменту, коли i -й договір набрав чинності до дати розрахунку;

i – договір з множини від 1 до K ;

$Kзij$ – курс j -ї іноземної валюти на звітну дату розрахунку (кінець звітного періоду) за i -м договором страхування;

Для розрахунку резерву незароблених премій, сформованого в іноземній валюті, за методом 1/24 «паушальний» метод слід скористатися формулою 3. За якою резерв незароблених премій у цілому за видом страхування визначається шляхом підсумовування резервів незароблених премій за групами договорів (у межах одного виду страхування договори групуються: за датами початку дії договорів, які припадають на однакові місяці; за строками дії договорів (у місяцях)). Резерв незароблених премій за групою договорів визначається як добуток загальної суми часток надходжень страхових платежів за договорами на коефіцієнти для розрахунку цього резерву [2].

$$PHП = \sum_{i=1}^k PHПгi = \sum_{i=1}^k \left(\frac{Пг_{ij}(n_i \cdot 2 + 1)}{m_i \cdot 2} \cdot 0,8 \cdot Kзij \right), \quad (3)$$

де $PHПгi$ – резерв незароблених страхових премій на звітну дату за i -ю групою договорів страхування;

$Пг_{ij}$ – частка надходжень суми страхових платежів за i -ю групою договорів страхування, виражена в j -ї іноземній валюті;

m_i – строк дії i -ї групи договорів страхування в цілих місяцях;

n_i – число цілих місяців, що залишилися до кінця дії i -ї групи договорів (при цьому припускається, що договір укладено 15-го числа місяця незалежно від реальної дати);

i – група договорів з множини від 1 до K ;

$Kзij$ – курс j -ї іноземної валюти на звітну дату розрахунку (кінець звітного періоду) за i -ю групою договорів страхування, згрупованою за такою валютою;

Слід зазначити, що для розрахунку резерву незароблених премій за формулами 2 та 3 всі договори слід групувати за ознакою виду валюти.

Знаючи методику формування резерву незароблених премій в іноземній валюті, можна перейти до визначення курсових різниць, пов'язаних з їхнім формуванням. На нашу думку, визначення курсових різниць, які виникають на звітну дату, при формуванні резерву незароблених премій в іноземній валюті ($KрPHП$) можна проводити з використанням запропонованої нами табл. 1.

Резерв заявлених, але не виплачених збитків (RBNS) – оцінка обсягу зобов'язань страховика для здійснення виплат страхових сум (страхового відшкодування) за відомими вимогами страхувальників, включаючи витрати на врегулювання збитків (експертні, консультаційні та інші витрати, пов'язані з оцінкою розміру збитку), які не оплачені або оплачені не в повному обсязі на звітну дату та які виникли в зв'язку зі страховими подіями, що мали місце у звітному або попередніх періодах та про факт настання яких страховика повідомлено відповідно до вимог законодавства України та/або умов договору [2].

У попередній праці [15] ми вже розглядали питання формування резерву заявлених, але не виплачених збитків,

Таблиця 1. Допоміжна таблиця для розрахунку курсових різниць, на звітну дату, пов'язаних із формуванням резерву незароблених премій в іноземній валюті*

Показники	Обсяг показників по кварталах		
	I квартал	II квартал	III квартал
Страхові платежі, євро	100	150	200
Курс валюти на кінець попереднього кварталу, грн./євро	9,00	9,15	8,95
Курс валюти на кінець кварталу, грн./євро	9,15	8,95	9,25
PHПк розрахований за методом кварталів, грн.	$100 \cdot 0,75 \cdot 9,15 = 686,25$	$(150 \cdot 0,75 + 100 \cdot 0,5) \cdot 8,95 = 1454,38$	$(200 \cdot 0,75 + 150 \cdot 0,5 + 100 \cdot 0,25) \cdot 9,25 = 2312,50$
PHПк розрахований за методом 1/365, грн.	$(100 \cdot 275 / 365) \cdot 9,15 = 689,38$	$(150 \cdot 274 / 365 + 100 \cdot 184 / 365) \cdot 8,95 = 1458,95$	$(200 \cdot 273 / 365 + 150 \cdot 182 / 365 + 100 \cdot 92 / 365) \cdot 9,25 = 2308,71$
PHПк розрахований за методом 1/24, грн.	$(100 \cdot 19 / 24) \cdot 9,15 = 724,37$	$(150 \cdot 19 / 24 + 100 \cdot 13 / 24) \cdot 8,95 = 1547,60$	$(200 \cdot 19 / 24 + 150 \cdot 13 / 24 + 100 \cdot 7 / 24) \cdot 9,25 = 2485,94$
KрPHП при використанні методу кварталів, грн.	–	$(100 \cdot 0,5) \cdot (8,95 - 9,15) = -10$	$(150 \cdot 0,5 + 100 \cdot 0,25) \cdot (9,25 - 8,95) = 30$
KрPHП при використанні методу 1/365, грн.	–	$(100 \cdot 184 / 365) \cdot (8,95 - 9,15) = -10,08$	$(150 \cdot 182 / 365 + 100 \cdot 92 / 365) \cdot (9,25 - 8,95) = 30$
KрPHП при використанні методу, 1/24, грн.	–	$(100 \cdot 13 / 24) \cdot (8,95 - 9,15) = -10,83$	$(150 \cdot 13 / 24 + 100 \cdot 7 / 24) \cdot (9,25 - 8,95) = 33,13$

* У прикладі умовно взято, що резерв незароблених премій на початок року дорівнює нулю. Всі цифри, крім розрахункових, взято умовно. Умовно прийнято, що всі договори вступають в дію з 1-го числа кварталу, в якому вони надійшли на строк 1 рік, а коефіцієнт відрахування страхових платежів до резерву дорівнює 1.
Джерело: складено автором.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

проте в ній ми наводили порядок розрахунку відповідного резерву, який слід використовувати у випадку одночасного формування резерву в національній та іноземній валюті. Тому розрахунок резерву заявлених, але не виплачених збитків, сформований виключно в іноземній валюті, слід здійснювати за розробленою нами формулою 4:

$$RBNS_K = RBNS_{\Pi} + \sum_{i=1}^n ((RBNS_{\Pi}^{ei} - Bz\epsilon^{ei}) \cdot (Kzi - Kni) + 3z\epsilon^{ei} \cdot Kzi) \cdot 1,03, \quad (4)$$

де $RBNS_K$ – резерв заявлених, але не виплачених збитків на дату розрахунку (кінець періоду), що сформований в іноземній валюті та відображений у національній валюті за курсом НБУ на кінець періоду (звітну дату);

$RBNS_{\Pi}$ – резерв заявлених, але не виплачених збитків на початок періоду, що сформований в іноземній валюті та відображений у національній валюті за курсом НБУ на початок періоду (попередню звітну дату);

i – відповідний вид валюти (долари, рублі, євро тощо);

$RBNS_{\Pi}^{ei}$ – резерв заявлених, але не виплачених збитків на початок періоду визначений у i -й іноземній валюті;

Kzi – курс i -ї іноземної валюти на звітну дату розрахунку (кінець звітного періоду);

Kni – курс i -ї іноземної валюти на попередню звітну дату розрахунку (кінець попереднього звітного періоду);

$3z\epsilon^{ei}$ – сума заявлених збитків у i -й іноземній валюті у звітному періоді, які неоплачені або оплачені не в повному обсязі на звітну дату;

$Bz\epsilon^{ei}$ – сума виплачених збитків у звітному періоді, які були заявлені, але не оплачені в попередніх періодах у i -й іноземній валюті;

1,03 – коефіцієнт, що збільшує резерв заявлених, але не виплачених збитків на 3% витрат на ведення справи.

Отже, з урахуванням вище наведеної формули курсову різницю, яка виникне на кінець звітного періоду у результаті формування резерву заявлених, але не виплачених збитків в іноземній валюті ($KpRBNS$), можна розрахувати за розробленою нами формулою 5:

$$KpRBNS = \sum_{i=1}^n ((RBNS_{\Pi}^{ei} - Bz\epsilon^{ei}) \cdot (Kzi - Kni)). \quad (5)$$

Для оцінки величини зобов'язань, які виникли у звітному періоді, але про настання яких не заявлено на звітну дату, страхова компанія може формувати резерв збитків, які виникли, але не заявлені.

Резерв збитків, які виникли, але не заявлені ($IBNS$), – оцінка обсягу зобов'язань страховика для здійснення страхових виплат, включаючи витрати на врегулювання збитків, які виникли у зв'язку зі страховими випадками у звітному та попередніх періодах, про факт настання яких страховику не було заявлено на звітну дату в установленому законодавством України та/або договором порядку [2].

Розрахунок резерву збитків, які виникли, але не заявлені, здійснюється із застосуванням таких методів: модифікація ланцюго-

вого методу (Chain Ladder); метод фіксованого відсотка; метод Борнхуеттера – Фергюсона (Bornhuetter – Ferguson).

Методи модифікація ланцюгового методу (Chain Ladder) та метод Борнхуеттера – Фергюсона (Bornhuetter – Ferguson) є досить складними (трудомісткими) та вимагають наявності бухгалтерсько-статистичних даних щодо сплати збитків за тривалий проміжок часу (не менше 12 кварталів). Отже, малоімовірно, що ці методи будуть використовуватися для розрахунку резерву збитків, які виникли, але не заявлені в іноземній валюті.

Для розрахунку резерву збитків, які виникли, але не заявлені, законодавством України передбачений спрощений метод (метод фіксованого відсотка), за яким резерв «визначається у розмірі 10 відсотків від заробленої страхової премії з попередніх чотирьох кварталів, які передують звітній даті» [2].

На нашу думку, такий порядок доцільно використовувати також для розрахунку цього резерву в іноземній валюті, лише з урахуванням того, що зароблені страхові премії (платежі) будуть визначені в іноземній валюті. Після цього одержане значення слід перевести в національну валюту, здійснивши добуток отриманого при розрахунку резерву в іноземній валюті та курсу цієї валюти на звітну дату розрахунку.

Отже, курсову різницю, яка може виникнути в результаті формування в іноземній валюті резерву збитків, які виникли, але не заявлені ($KpIBNS$), можна визначити за формулою 6:

$$KpIBNS = \sum_{i=1}^n (3C\Pi ni) \cdot 0,1 \cdot (Kzi - Kni), \quad (6)$$

де $3C\Pi ni$ – зароблені страхові платежі виражені в i -й іноземній валюті, за минулі звітні періоди, які використовувалися в розрахунку даного резерву, як на кінець звітного, так і попереднього періоду.

Страховики, які надають послуги страхування інші, ніж страхування життя, мають право формувати резерв коливань збитковості.

Резерв коливань збитковості (equalization reserve) призначений для компенсації виплат страховика, що пов'язані з відшкодуванням збитків, у разі, якщо фактична збитковість за видами страхування у звітному періоді перевищує очікуваний середній рівень збитковості, узятий за основу при розрахунку тарифної ставки за цими видами страхування [2].

Резерв коливань збитковості (PKZ) розраховують за формулою 7:

$$PKZ = PKZ_{\Pi} - (3\Phi - 3P) \cdot 3C\Pi, \quad (7)$$

де PKZ_{Π} – резерв коливань збитковості на початок звітного періоду;

3Φ – показник фактичного рівня збитковості за видом страхування у звітному періоді;

$3P$ – показник середнього очікуваного рівня збитковості, який взято за основу при розрахунку тарифної ставки за видом страхування;

$3C\Pi$ – зароблена страхова премія у звітному періоді.

Проте для розрахунку резерву коливань збитковості в іноземній валюті наведена формула необхідно дещо удоскона-

лити, зокрема врахувати в ній результат зміни курсу валют. На нашу думку, розрахунок резерву коливань збитковості в іноземній валюті необхідно здійснювати за розробленою нами формулою 8:

$$PKZ = \sum_{i=1}^n ((PKZ_{\Gamma bi} - (3\Phi i - 3Pi) \cdot 3СПvi) \cdot Kzi), \quad (8)$$

де $PKZ_{\Gamma bi}$ – резерв коливань збитковості на початок звітного періоду, визначений в i -й іноземній валюті;

$3\Phi i$ – показник фактичного рівня збитковості за видом страхування у звітному періоді, визначений в i -й іноземній валюті;

$3Pi$ – показник середнього очікуваного рівня збитковості, який взято за основу при розрахунку тарифної ставки за видом страхування, визначений в i -й іноземній валюті;

$3СПvi$ – зароблена страхова премія у звітному періоді, визначена в i -й іноземній валюті.

Зважаючи на те, що курсові різниці необхідно визначати лише на ту суму іноземної валюти, яка була зарезервована в резерві коливань збитковості на минулу звітну дату та залишається в цьому резерві на звітну дату, для розрахунку курсової різниці, яка може виникнути в результаті формування резерву коливань збитковості ($KpPKZ$), слід скористатися розробленим нами алгоритмом (див. формулу 9). Крім випадку, за якого розрахункове значення резерву коливань збитковості набуває від'ємного значення, а отже прирівнюється до нуля, що відповідно вказує на відсутність курсових різниць.

$$KpPKZ = \begin{cases} PKZ_{\Gamma bi} \cdot (Kzi - Kni), & \text{якщо } PKZ_{\Gamma bi} > PKZ_{\Gamma bi} \\ PKZ_{\Gamma bi} \cdot (Kzi - Kni), & \text{якщо } PKZ_{\Gamma bi} < PKZ_{\Gamma bi} \end{cases} \quad (9)$$

де $PKZ_{\Gamma bi}$ – резерв коливань збитковості на кінець звітного періоду, визначений в i -й іноземній валюті ($PKZ_{\Gamma bi} = (PKZ_{\Gamma bi} - (3\Phi i - 3Pi) \cdot 3СПvi)$).

Останнім видом технічних резервів є резерв катастроф.

Резерв катастроф формується з метою здійснення страхових виплат у разі настання природних катастроф або значних промислових аварій, у результаті яких буде завдано збитків численним страховим об'єктам і коли настає потреба здійснювати виплати страхового відшкодування в сумах, що значно перевищують середні розміри збитків, узяті за основу при розрахунку страхових тарифів [2].

Методика розрахунку резерву катастроф передбачена лише для страховиків, які надають послуги з обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду. Проте, на нашу думку, цю методику можна використовувати для розрахунку резерву катастроф за іншими видами страхування, щодо яких можливі значні збитки, пов'язані з природними катастрофами тощо.

Резерв катастроф (PK) у національній валюті розраховують за формулою 10:

$$PK = Pn + 3СП \cdot K - Пк, \quad (10)$$

де PK – величина резерву катастроф на кінець звітного періоду;

Pn – величина резерву катастроф на початок звітного періоду;

$3СП$ – зароблені страхові платежі у звітному періоді;

K – відрахування у резерв катастроф у розмірі не менше 80% загальної величини зароблених у звітному періоді страхових премій;

$Пк$ – сума повернень з резерву катастроф.

Отже, для розрахунку резерву катастроф, сформованого в іноземній валюті, рекомендуємо використовувати формулу 11:

$$PK = \sum_{i=1}^n (Pnvi \cdot Kni + (Pnvi - Пkvi) \cdot (Kzi - Kni) + 3СПvi \cdot K \cdot Kzi), \quad (11)$$

де $Pnvi$ – величина резерву катастроф на початок звітного періоду, визначена в i -й іноземній валюті;

$3СПvi$ – зароблені страхові платежі у звітному періоді, визначені в i -й іноземній валюті;

$Пkvi$ – сума повернень з резерву катастроф, визначена в i -й іноземній валюті.

Відповідно, для розрахунку курсових різниць, які можуть виникнути при формуванні резерву катастроф в іноземній валюті ($KpPK$), можна скористатися розробленою нами формулою 12:

$$KpPK = \sum_{i=1}^n (Pnvi - Пkvi) \cdot (Kzi - Kni). \quad (12)$$

Отже, розробивши методичні засади щодо формування технічних резервів в іноземній валюті та визначення курсових різниць на звітну дату пов'язаних з формуванням таких технічних резервів, необхідно розглянути порядок відображення на рахунках обліку курсових різниць.

Слід зазначити, що діючою інструкцією по застосуванню плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій №291 від 30.11.99 та Правилами формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, №3104 від 17.12.2004 чи іншими нормативним документами не передбачено методу обліку курсових різниць, пов'язаних із формуванням технічних резервів.

Враховуючи те, що формування технічних резервів є необхідною умовою для виконання в майбутньому страховиком своїх страхових зобов'язань, тобто є забезпеченням основної діяльності страховика, курсові різниці слід відображати в результатах операційної діяльності з використанням субрахунків 714 «Дохід від операційної курсової різниці» та 945 «Втрати від операційної курсової різниці».

Зазначимо, що оскільки страхові резерви відображають рівень зобов'язань страховика, то збільшення курсу валюти призведе до збільшення зобов'язань страховика перед страхувальниками (іншими особами), тобто в обліку буде визнано витратами, і навпаки, зменшення курсу валют приведе до зменшення зобов'язань, що для цілей обліку є доходом.

Бухгалтерські проведення з обліку курсових різниць, пов'язаних із формуванням технічних резервів в іноземній валюті, наведені в табл. 2.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 2. Бухгалтерські проведення з обліку курсових різниць, пов'язаних із формуванням технічних резервів в іноземній валюті

Господарські операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1. Проведення із обліку резерву незароблених премій, сформованого в іноземній валюті, та пов'язаних з цим курсових різниць			
а) курс валюти зріс			
Нараховано на кінець звітного періоду РНП	495	491	132 000,00
Відображено РНП на початок звітного періоду	491	495	120 000,00
Списано курсову різницю**	945	495	10 000,00
Результат зміни РНП списано на доход	703	495	2 000,00
б) курс валюти зменшився			
Нараховано на кінець звітного періоду РНП	495	491	132 000,00
Відображено РНП на початок звітного періоду	491	495	120 000,00
Списано курсову різницю**	495	714	10 000,00
Результат зміни РНП списано на доход	703	495	22 000,00
2. Проведення з обліку технічних резервів*, сформованих в іноземній валюті (крім резерву незароблених премій) та пов'язаних з цим курсових різниць			
а) курс валюти зріс			
Відображено технічний резерв на звітну дату	495	491	132 000,00
Списано технічний резерв на початок періоду	491	495	120 000,00
Списано курсову різницю**	945	495	10 000,00
Списано результат зміни технічного резерву	949	495	2 000,00
б) курс валюти зменшився			
Відображено технічний резерв на звітну дату	495	491	132 000,00
Списано технічний резерв на початок періоду	491	495	120 000,00
Списано курсову різницю**	495	714	10 000,00
Списано результат зміни технічного резерву	949	495	22 000,00

* У прикладі наведено загальну кореспонденцію без застосування субрахунків за видами технічних резервів, на практиці для кожного технічного резерву має бути виділений окремий субрахунок наступного порядку до субрахунків 491 та 495.

** У прикладі суми курсових різниць та інші є умовними, на практиці в залежності від виду резерву необхідно застосовувати наведені нами вище формули для розрахунку технічних резервів в іноземній валюті та визначення курсових різниць.

Висновки

У результаті дослідження виявлено, що науковці, які досліджують окремі аспекти обліку страхових резервів, значну увагу приділяють питанням обліку формування технічних резервів у національній валюті, відображенню доходів та витрат, пов'язаних із розміщенням страхових резервів, та розкриттю інформації про страхові резерви у звітності. Водночас питання формування технічних резервів в іноземній валюті залишається практично недослідженими та нерозкритими, як на рівні нормативно-правових актів, так і на науковому рівні.

У зв'язку з цим у даному дослідженні було розроблено методичні засади формування технічних резервів в іноземній валюті, запропоновано методику розрахунку курсових різниць на звітну дату для кожного виду технічного резерву, виникнення яких безпосередньо пов'язане з їхнім формуванням в іноземній валюті. Крім того, враховуючи відсутність методики обліку курсових різниць, які виникають в результаті формування технічних резервів в іноземній валюті, в роботі було розроблено таку методику з наведенням практичного прикладу її застосування, що сукупно вказує на теоретичну та практичну цінність проведеного дослідження.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про страхування» №85/96-ВР від 07.03.96 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%FO&pass=4/UMfPEG-znhhkDb.ZiHwyAkvHdlOUsfGgkRb1c>. – Назва з екрану

2. Правила формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя, затверджені Розпорядженням Держфінпослуг України від 17.12.2004 №3104 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0019-05>. – Назва з екрану.

3. Порядок і правила формування, розміщення та обліку страхових резервів з обов'язкового страхування цивільної відповідальності за ядерну шкоду, затверджені розпорядженням Держфінпослуг України від 13.11.2003 №123 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1107-03>. – Назва з екрану.

4. Буханець Д.Г. Методика формування та обліку технічних резервів страхових компаній: досвід України та зарубіжних країн / Д.Г. Буханець // Економіка та підприємство: Збірник наукових праць молодих вчених та аспірантів. Вип. 2. – К.: КНЕУ, 1998. – С. 139–145.

5. Вареня В. Бухгалтерський облік страхових резервів / В. Вареня // Вестник бухгалтера и аудитора Украины. – 2006. – №3–4. – С. 12–17.

6. Вареня В. Технічні резерви в бухобліку страховика / В. Вареня // «Дебет-кредит». – 2005. – №40. – С. 40–43.

7. Гаманкова О.О. Облік і аудит у страхових організаціях: [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / О.О. Гаманкова; М-во освіти і науки України, КНЕУ. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 183 с.

8. Гарматій Т.О. Облік та аудит в страхових компаніях: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Т.О. Гарматій; М-во освіти і науки України, Тернопільська академія народного господарства, Ін-т фінансів. – Тернопіль, 2004. – 180 с.

9. Заремба О.В. Облік і контроль страхування майна: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / О.В. Заремба. – Київ, 2005. – 26 с.

10. Кисельова О.М. Технічні резерви страховиків та їх функція в формуванні інвестиційних ресурсів / О.М. Кисельова // Науковий журнал. Зовнішня торгівля: право та економіка. – Київ.: 2008. – №6 (41). – С. 77–84.

11. Лень В.С. Облік і аудит в страхових організаціях [навч. посібник] / В.С. Лень. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 408 с.

12. Мних Є.В. Облік розміщення страхових резервів у банківській метали / Є.В. Мних, В.С. Лень // Вісник Чернігівського державного технологічного університету: зб. – Чернігів: ЧДТУ, 2011 – №1(48). – С. 405–410.

13. Обліково-аналітичне забезпечення управління небанківськими фінансовими установами: Монографія / [М.Й. Гедза, О.О. Гончаренко, О.В. Лук'янець та ін.]; За наук. ред. к.е.н., доц. М.Й. Гедза. К.: ТОВ «ДКС центр», 2009. – 392 с.

14. Приходько В.С. Бухгалтерський облік страхової діяльності [навч. посіб. 2-ге видання, доповнене й перероблене] / В.С. Приходько. – К.: Лібра. – 2002. – 216 с.

15. Сидоренко О.О. Резерв заявлених, але не виплачених збитків за претензіями нерезидентів / О.О. Сидоренко // Aktualne problemy nowoczesnych nauk – 2010: materialy VI Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (Przemysl, 7–15 czerwiec 2010 r). Ekonomiczne nauki. – Przemysl: Nauka i studia, 2010. – V. 10. – S. 27–29.

Т.А. КЛІМОВИЧ,
доцент, Кременчуцький університет економіки, інформаційних технологій і управління,
О.Є. ІГНАТОВ,
магістр, Кременчуцький університет економіки, інформаційних технологій і управління

Логістика як основа ефективного управління організацією

Запропоновано розширення сфери застосування логістики, що дозволить вирішити ряд проблем агропромислового комплексу. Раціональне застосування інструментарію логістики в сільському господарстві дозволить використати наявний потенціал: спростити процеси виробництва та зберігання сільгосппродукції, підвищити ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств, підвищити продовольчу безпеку країни та вивести вітчизняний аграрний бізнес на принципово новий рівень.

Ключові слова: логістика, розподільча мережа, матеріальні потоки, логістична інфраструктура, логістичні системи, агропромисловий комплекс.

Предложено расширение сферы применения логистики, что позволит решить ряд проблем агропромышленного комплекса. Рациональное применение инструментария логистики в сельском хозяйстве позволит использовать имеющийся потенциал: упростить процессы производства и хранения сельхозпродукции, повысить эффективность деятельности сельхозпредприятий, повысить продовольственную безопасность страны и вывести отечественный аграрный бизнес на принципиально новый уровень.

Ключевые слова: логистика, распределительная сеть, материальные потоки, логистическая инфраструктура, логистические системы, агропромышленный комплекс.

An extension of the scope of logistics that will solve a number of problems of agriculture. When rational use tools logistics in agriculture existing potential: facilitation of processes for production and storage of / agricultural products, improve the performance of agricultural enter-

prises, improve food security and raise domestic agricultural business to a new level.

Keywords: logistics, distribution network, material flow, logistics infrastructure, logistics, agro-industrial complex.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку нашого суспільства, посткризового стану економіки виникає потреба невідкладної всебічної перебудови й удосконалення господарської діяльності з метою подолання негативних наслідків тривалого періоду спаду обсягів виробництва.

Необхідно знаходити шляхи, які б забезпечили економічне зростання, резерви якого слід шукати насамперед серед статей найбільших витрат підприємств, які пов'язані з використанням матеріальних ресурсів та їх транспортуванням.

Логістика – досить нове для нас поняття: бібліографія ще не виділяє її як самостійний науковий напрям на підприємствах України, які тільки починають приділяти їй увагу, а вітчизняні літературні джерела, присвячені цій проблемі, можна перерахувати на пальцях.

Закордонні автори публікацій з логістики підкреслюють її самостійний, у тому числі й від маркетингу, характер. У нашій країні поки що немає єдності думок стосовно цього напрямку знань, і логістика не розглядається як автономна наука.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Застосування засад логістики на підприємстві породжує необхідність розуміти сутність логістики, її становлення, для подальшого її розвитку. Питанням становлення логістики як науки приділяли увагу такі вчені, як А.У. Альбеков, А.М. Гаджинський, Є.В. Крикавський, Л.Б. Миротин, О.А. Митько, Ю.М. Неруш, В.І. Сергеев, та інші. Аналіз літературних дже-